

RACISME I EUROPA: DEN HVIDE MAND OG VI ANDRE

Vad har Andalusien att göra med blodsrenhet och upptäckten Amerika att göra med rasismen? **Julia Suárez-Krabbe** tar oss med till södra Spanien kring år 1500 för att undersöka den europeiska rasismens uppkomst, och dess beröring till frågor om genus.

Text: Julia Suárez-Krabbe

Racisme er en globaliseret dominansform der bruger ideer om overlegenhed/underlegenhed baseret på hvidhed som kriterium til at definere alle andres (grader af) menneskelighed. I praksis oversættes denne dominans blandt andet til love, pensum [sv: läroplan], objektivitetskriterier og økonomiske relationer, der favoriserer den hvide mand og sætter grænser for, om vi andre – latinoer (som jeg), afrikanere og deres efterkommere, muslimer, romaer – må være her, og i så fald om hvor meget og på hvilke vilkår vi kan deltage i udformningen af samfundets institutioner og rammer. Racismen underligger statens logikker: den producerer social, civil, politisk og endda fysisk død på legal eller ekstralegal vis. Racismen er altså et dødsprojekt, der i høj grad sættes i praksis via det nationale og internationale juridiske system og via udviklingsprojekter.

I dag ligger racismen blandt andet til grund for det rationale, som europæiske lande anvender til at definere hvem der hører til her og hvem der ikke gør. De mest synlige anvendte kriterier brugt i denne forbindelse er hudfarve, blodrenhed og religion: des tættere man er på den hvide mand rent biologisk, kulturelt og trosmæssigt, des mindre problemer vil man have med at få lov til at være her. Disse kriterier trækker lange tråde tilbage i historien — altså den faktiske historie og ikke den hvide mands udlægning af den. For på samme måde som verdenshistorien hovedsageligt bliver præsenteret som om verden var Europa og USA, bliver Europas historie præsenteret som om det var hvide, kristne (eller sekulariserede kristne), mænds historie. Den udlægning af historien er med til at legitimere racisme i Europa: den fortæller nemlig at vi andre ikke hører til, eller ikke har ret til at have de samme rettigheder som den hvide mand, hans kvinde og deres efterkommere. Og det er klart: hvis retten til at være her, eller hvis retten til at have rettigheder hviler på, at vi alle skal være hvide, kristne (eller sekulariserede kristne), mænd, så har vi ikke en chance.

Europas faktiske historie er heterogen på samme måde som vi er forskelligartede grupper, som historisk er blevet

hensat til uensartede positioner i det globale racemæssige hierarki. Selvom vi er forskelligartede, har vi én ting til fælles: vores virkelighed og status har i høj grad været styret af den hvide mand og hans projekt: racismen. Historisk opstår racismen netop som led i den mere og mere omfattende eksklusion, som samtidig var mulighedsbetingelsen for den hvide mands frembrud som historisk dominerende subjekt, som "universel" og som norm. Dette subjekt blev dannet i løbet af 150 år i forbindelse med følgende udryddelsesprocesser, der udspillede sig i det 15. århundrede: "generobringen" af Al-Andalus (januar 1492), "opdagelsen" af Amerika (oktober 1492), de første anti-roma love (1499), den transatlantiske slavehandel (ca. 1500), og heksejagterne (værste periode: 1560-1670). Via disse processer blev seks forskellige "slags" mennesker, sammen med deres viden og deres politiske og økonomiske organisering udskilt som værende "problematisk", "unormale", "uønskede": ikke-europæiske, ikke-hvide mænd. Der er tale om romaer, kvinder, muslimer, jøder, oprindelige folk, og afrikanere.

Også dengang, før 1492, var islam en vigtig ikke-sekular organisation og filosofi i store dele af Europa. Men Europas muslimske arv – og muslimers tilhørsforhold her

Selvom vi er forskelligartede, har vi én ting til fælles: vores virkelighed og status har i høj grad været styret af den hvide mand og hans projekt: racismen.

– negligeres i høj grad i dag, hvor vi ser en stigende legalisering af islamofobi, som for eksempel de danske love, der rammer alle blandede ægteskaber, men som er rettet imod at hindre specielt muslimer i at komme til landet, eller i den stigende brug af fundamentalistiske ideer om ytringsfrihed til at "udsige truende, forhånende eller nedværdigende udtalelser/ytringer mod en gruppe af mennesker på grund af deres race, hudfarve, nationalitet eller etnisk oprindelse, religiøse overbevisning" og samtidig delegitimerer den lov, der forbyder denne slags ytringer (i Danmark Straffelovens § 266 b). Men Al-Andalus er lige så meget en del af Europas histo-

rie som den spanske kristne kronens overtag af det, der i dag er Andalusien i det sydlige Spanien i januar 1492. Al-Andalus historie handler om en stat, hvor kristne, muslimer og jøder levede side om side med få problemer. Man kan sige at det var en flerkulturel og flerreligiøs stat. Dens fald handler om antisemitisme, for dengang henviste kategorien "semit" til både jøder og muslimer. Den måde, den spanske kristne kronen udførte og legitimerede deres antisemitiske udrensning af Al-Andalus var endnu ikke racistisk, selvom ideen om blodrenhed spillede en afgørende rolle. Både jøder og muslimer ansås af den katolske kronen som værende undermennesker fordi de havde den "forkerte" religion. Havde man konverteret til kristendommen, var ens blod stadig "urent" fordi ens forældre ikke havde været kristne. Ni måneder efter den antisemitiske udrensning af Al-Andalus var begyndt—i oktober 1492—ankom spanierne til det kontinent, vi i dag kender som Amerika. Da de spanske koloniherrer konkluderede at der var tale om noget andet end Indien, fik de travlt med at finde en forklaring, som samtidig skulle tillade dem at ud-

Vores historier fortæller om Europas faktiske diversitet, en diversitet som er blevet søgt udslettet i den hvide mands dødsprojekt.

nytte territorierne og befolkningen i det "nye" kontinent uden at komme i klemme med den dominerende forståelse af den kristne gud og hans lære. Det er i denne forbindelse, at racisme opstår.

På den ene side brugte og forbedrede spanierne de udryddelsesteknologier, som de havde brugt i forhold til semitterne i Al-Andalus. På den anden side engagerede de sig i grundige filosofisk-politiske diskussioner om, hvorvidt de oprindelige folk var mennesker og dermed havde rettigheder. Hvis de var mennesker, kunne de ikke udnyttes og udryddes. De skulle derimod gøres til kristne, ofte med tvang. Selvom konklusionen blev at de oprindelige folk var mennesker, blev de aldrig anset som mennesker på lige fod med de hvide, kristne mænd. De var undermennesker, fordi de tænkte anderledes, de organiserede deres samfund anderledes og de levede anderledes end den kristne, hvide mand. De kunne dog *udvikles*, da de havde potentiale til at blive som den hvide mand. Denne racialisering indebærer altså en ide om underudvikling, som stadig hænger ved i dag.

Spørgsmålet om, hvorvidt de oprindelige befolkninger var mennesker, var blandt andet drevet af en interesse for at have nogen, hvis arbejdskraft kunne udnyttes uden skrubler. Hvis de oprindelige befolkninger ikke var mennesker, kunne de udnyttes på lige fod med heste, køer og hunde. Denne søgen efter arbejdskraft gjorde at den kristne, hvide mand, udover at udnytte de oprindelige folk, begyndte en tvungen massetransport af mennesker fra det afrikanske kontinent til tvangsarbejde på det amerikanske kontinent. Disse personer blev ikke set som mennesker, og blev ikke taget i betragtning i de diskussioner der omhandlede det spørgsmål. Den transatlantiske slavehandel blev en ny udryddelsesform, og uden den, og afrikanernes arbejde, ville hverken Europa eller USA

aldrig have opnået den dominans, de stadig har i dag.

Udrensningen af Al-Andalus, koloniseringen af Amerika og den transatlantiske slavehandel boomerangede tilbage til Europa på flere måder. Dels opstod den første i en lang række anti-roma lovgivninger i 1499, som fordrede at romaerne skulle forlade deres nomadiske liv og forblive på ét sted så de kunne være økonomisk lønsomme som landarbejdere i et slavelignende system på godsejernes jorde. Dels er det ikke tilfældigt at den værste periode af heksejagt i europæisk jord mellem 1560 og 1670, var en periode hvor man forfulgte alle de, der ikke passede ind i den hvide, kristne mands verdensbillede af, hvad et menneske var. Man forfulgte hovedsageligt kvinder, der ikke var kristne – såsom romaer, muslimer og jøder, samt alle de, der ikke passede ind i den hvide mands prototype. Faktisk var det forbindelsen mellem tanken om blodrenhed (Al-Andalus), adskillelsen af det "rigtige" menneske fra andre (Amerika) og naturaliseringen af "underlegenhed" for at legitimere kapitalismens udnyttelse og vold (den transatlantiske slavehandel), som kom tilbage til Europa for blandt andet at kategorisere kvinder, der ikke tilhørte eliten, som bærere af vilde og hedenske kundskaber. Tilsammen fortæller de fem udryddelsesprocesser os om hvordan Europa blev skabt på baggrund af udelukkelsen af forskel.

Som nævnt har disse udryddelsesprocesser lange tråde frem i historien til i dag. Ideen om blodrenhed definerer fortsat nationalt tilhørsforhold overalt i Europa. Dels kan man behandles som undermenneske ved at blive koncentreret i lejre, hvad enten det er teltlejre eller murstenslejre; dels kan man blive ved med at være første-, anden-, tredje-, fjerdegenerations indvandrere, hvis man har den "forkerte" farve, kultur eller religion, og dels skal de heldige blandt os igennem eksamener, der søger at kompensere for vores "urenhed" ved at bevise indgående kendskab til modtagerlandets kultur, skikke, politisk organisation, og historie – alle disse naturligvis formuleret og repræsenteret indenfor rammerne af den hvide mands historiske erfaring og politiske projekt.

Ideen om, at Europa er hvid, demokratisk, menneskerettighedernes vugge, og det bedste sted hvorfra man kan producere (fri) viden, er fortsat meget stærk. At tale om vores rolle i denne historie er ikke blot for at nævne, hvordan racismen og det dominerende Europa blev skabt på grundlag af blodsudgydelser og udryddelsen af andre vidensformer. Vores historier fortæller om Europas faktiske diversitet, en diversitet som er blevet søgt udslettet i den hvide mands dødsprojekt. Europa er altså ikke, hvad det giver sig ud for at være. Det er også vores.

Videre læsning:

Davis, Angela (2012) *The Meaning of Freedom and Other Difficult Dialogues*.

Suárez-Krabbe, Julia (2015) *Race, Rights and Rebels*.

Alternatives to Human Rights and Development from the Global South.

Julia Suárez-Krabbe är lektor vid Roskilde Universitet.